

Sport in collegeprogramma's: belangrijke bijzaak

Analyse van sport in collegeprogramma's gemeenten 2010-2014

in opdracht van Vereniging Sport en Gemeenten (VSG)

**Remco Hoekman
Marit Gijsbers**

© *W.J.H. Mulier Instituut*
's-Hertogenbosch, juli 2010

*W.J.H. Mulier Instituut
Centrum voor sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek*

*Postbus 188
5201 AD 's-Hertogenbosch*

*t 073-6126401
f 073-6126413
e info@mulierinstituut.nl
i www.mulierinstituut.nl*

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	5
2.	Sportvermeldingen in collegeprogramma's	7
2.1	Sportparagraaf	7
2.2	Sportvermeldingen	8
3.	Context van sport	11
3.1	Verwevenheid andere sectoren	11
3.2	Middelen voor sport	11
3.3	Sportthema's	12
3.3.1	Accommodaties	12
3.3.2	Subsidies en tarieven	13
3.3.3	Samenwerking	13
3.3.4	Sportstimulering	14
3.3.5	Breedtesport boven topsport	14
4.	Slotbeschouwing	15
	Referenties	17
	Bijlage 1: Inwoneraantallen per gemeente	19
	Bijlage 2: Zoektermen	23

1. Inleiding

De gemeenteraadsverkiezingen zijn achter de rug en binnen de gemeenten zijn door de nieuwe colleges collegeprogramma's opgesteld. Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) is geïnteresseerd in de mate waarin en wijze waarop binnen die programma's ook wordt gerefereerd aan sport. Dergelijke informatie draagt bij aan de kennis over de ontwikkeling van het lokale sportbeleid en helpt VSG om zijn beoogde rol als belangbehartiger met verve te kunnen vervullen. In dit kader heeft VSG het Mulier Instituut gevraagd om van een honderdtal gemeenten de nieuwe collegeprogramma's met elkaar te vergelijken en daarin te bezien of sport wordt benoemd en zo ja, op welke wijze dit gebeurt (specifieke sportbeleidsterreinen, relatie overige beleidsterreinen, aanwezigheid of ontwikkeling sportnota, meer of minder middelen etc.).

Vereniging Sport en Gemeenten heeft voor dit onderzoek willekeurig 107 collegeprogramma's geselecteerd. Hiermee is van ongeveer een kwart van de gemeenten de collegeprogramma's verzameld. Allereerst zijn de vier grootste gemeenten, de G4, als afzonderlijke groep beschouwd. Vervolgens is op basis van CBS gegevens over de inwonertallen van gemeenten een driedeling gemaakt tussen de overige 104 gemeenten (zie bijlage 1). Hierbij zijn de inwonertalgrenzen bewust gekozen om goede invullingen te realiseren. De eerste groep bevat gemeenten met een inwonertal oplopend tot 25.000 (n=37), de tweede groep gemeenten met 25.000 tot 70.000 inwoners (n=44), de derde groep met gemeenten met 70.000 tot 200.000 inwoners (n=22) en tot slot de vierde groep met de G4, de vier grootste gemeenten van Nederland (n=4). Bijna de helft van de bevolking (43%) woont in de 107 geselecteerde gemeenten.

Op basis van een vast format zijn alle collegeprogramma's geanalyseerd. Hierbij was aandacht voor de aanwezigheid van een aparte sportparagraaf en aandacht voor sport in andere paragrafen. Daarnaast werden de collegeprogramma's doorzocht op vooraf gedefinieerde sporttermen (zie bijlage 2 voor onderzochte sporttermen) en is geteld hoe vaak deze termen voorkomen in een collegeprogramma. Tot slot werd de context waarin sport en de sporttermen zijn beschreven genoteerd, evenals de aandachtspunten die ten aanzien van sport zijn geformuleerd. Gaat het bijvoorbeeld om inzetten op topsport of wordt juist aangegeven dat topsport geen aandacht krijgt

In het volgende hoofdstuk wordt het kwantitatieve deel van het onderzoek beschreven. Hierbij gaat het om de verrichte tellingen van sporttermen in de collegeprogramma's en de aanwezigheid van een aparte sportparagraaf. In hoofdstuk drie is aandacht voor de context waarin sport wordt geplaatst in de collegeprogramma's en de voornaamste aandachtspunten op sportgebied. In het vierde en laatste hoofdstuk volgt een korte slotbeschouwing waarin onder andere gerefereerd wordt aan de recessiepeiling bij gemeenten, waarbij gekeken is wat voor doorwerking de economische recessie heeft op het gemeentelijk sportbudget (Hoekman, 2010) en een analyse die NOC*NSF heeft verricht op collegeprogramma's van grote gemeenten (NOC*NSF, 2010).

2. Sportvermeldingen in collegeprogramma's

In dit hoofdstuk is aandacht voor sportgerelateerde vermeldingen in de collegeprogramma's. Het gaat hierbij niet om de context waarin sport wordt vernoemd, maar enkel om het aantal vernoemingen. Het hoofdstuk wordt gestart met een overzicht van het aandeel gemeenten dat een aparte paragraaf voor sport in het collegeprogramma heeft opgenomen. Vervolgens wordt meer in detail gekeken naar het aantal keer dat sportgerelateerde termen in de collegeprogramma's voorkomen.

2.1 Sportparagraaf

Sport heeft in de vorige collegeperiode duidelijk aan draagvlak gewonnen, zo kon worden vastgesteld in de recessiepeiling 2009 bij gemeenten, waarin onder andere werd gevraagd naar de ontwikkelingen van gemeentelijke uitgaven aan sport en het draagvlak voor sport (Van Kalmthout e.a., 2010; Hoekman & Breedveld, 2010). Het toegenomen draagvlak voor sport lijkt zich door te zetten in de nieuwe collegeperiode. Sport mag dan weliswaar een vrijetijdsactiviteit zijn waar in eerdere tijden van crisis en recessie, zoals tijdens de jaren tachtig, afstand van werd genomen (Beckers & Serail, 1991), de beleidsmatige aandacht voor sport lijkt nu onmiskenbaar groot. Zo blijkt ook uit de collegeprogramma's die voor dit onderzoek zijn geanalyseerd. Gemeenten besteden relatief veel aandacht aan sport in de collegeprogramma's in vergelijking met de aandacht die in de bekeken collegeprogramma's uitgaat naar andere vrijetijdsactiviteiten als cultuur en recreatie.

Tabel 2.1 Sportparagrafen in collegeprogramma's

	Totaal gemeenten (N=107)	Tot 25.000 inwoners (N=37)	25.000-70.000 inwoners (N=44)	70.000-200.000 inwoners (N=22)	G4 (N=4)
Aparte sportparagraaf	63%	51%	57%	86%	100%
Sport genoemd	89%	84%	86%	100%	100%

Tweederde van de gemeenten heeft een aparte sportparagraaf opgenomen in het collegeprogramma. Vooral bij grote gemeenten met meer dan 70.000 inwoners, is een sportparagraaf redelijk vanzelfsprekend. 86 procent van de gemeenten met 70.000 tot 200.000 inwoners en de voltallige G4 heeft een aparte sportparagraaf opgenomen in het collegeprogramma. Desalniettemin hebben ook de kleine gemeenten (tot 25.000 inwoners) en de middelgrote gemeenten (25.000-70.000 inwoners) zeker in de helft van de gevallen een aparte sportparagraaf in het collegeprogramma.

Het belang dat aan sport wordt toegedicht blijkt niet alleen uit de mate waarin een aparte paragraaf voor sport wordt gereserveerd, maar ook uit de aandacht die aan sport wordt besteed in andere paragrafen. Gemeenten die geen aparte sportparagraaf hebben in het collegeprogramma besteden vaak in andere paragrafen wel aandacht aan sport. Voor één op de negen gemeenten gaat op dat in het gehele collegeprogramma geen aandacht is voor sport. In 89 procent van de collegeprogramma's wordt in ieder geval één keer melding gemaakt van 'sport'.

Bij de grote gemeenten (meer dan 70.000 inwoners) is zelfs in alle collegeprogramma's aandacht voor sport. De grote gemeenten hebben hiermee meer aandacht voor sport dan de kleine of middelgrote gemeenten. Desalniettemin gaat ook bij de kleine gemeenten een ruime meerderheid van de gemeenten (84%) ergens in het collegeprogramma in op sport, evenals bij de middelgrote gemeenten (86%).

2.2 Sportvermeldingen

Naast sport in het algemeen zijn ook andere sporttermen veelvuldig genoemd in de collegeprogramma's, zo wijst tabel 2.2. uit.

Tabel 2.2 Sporttermen in collegeprogramma's

	Totaal gemeenten (N=107)		Tot 25.000 inwoners (N=37)		25.000-70.000 inwoners (N=44)		70.000-200.000 inwoners (N=22)		Inwoners 300.000+ (N=4)	
	%	Aantal*	%	Aantal*	%	Aantal*	%	Aantal*	%	Aantal*
Sportaccommodaties	77	276	76	67	68	115	96	71	75	23
Sportverenigingen	57	154	43	30	64	68	64	48	75	8
Bewegen	26	61	16	6	27	23	36	27	50	5
Sportbeleid	25	38	22	12	27	15	32	11	0	0
Speelvoorzieningen	22	70	14	16	23	35	36	18	25	1
Zwembad	22	54	19	15	25	29	23	8	25	2
Breedtesport	21	42	5	2	11	7	60	26	75	7
Topsport	20	49	0	0	11	11	60	24	75	14
Sportdeelname	19	31	14	7	14	8	27	10	75	6
Combinatiefuncties / -functionarissen	18	28	8	3	20	15	27	8	25	2
Voetbal	18	26	16	7	16	11	18	4	50	4
Sportactiviteiten	11	12	11	4	9	4	18	4	0	0
Hockey	11	17	11	4	5	2	18	7	50	4
BOS	7	13	14	7	5	5	5	1	0	0
Tennis	8	9	19	7	0	0	5	1	25	1
Golf	3	6	0	0	5	3	5	3	0	0
Totaal		1.360		302		579		467		77

*Aantal: Aantal keren dat sportterm is genoemd, meerdere keren per collegeprogramma mogelijk

Niet alle sporttermen hebben evenveel aandacht gekregen in de collegeprogramma's. De aandacht voor sport concentreert zich, uitgaande van de tellingen van sportgerelateerde termen, vooral rondom sportaccommodaties en sportverenigingen. Driekwart van de gemeenten noemt in ieder geval één keer het woord 'sportaccommodaties' in het collegeprogramma, waarbij opgemerkt dient te worden dat dit minder vaak het geval is bij de middelgrote gemeenten (25.000-70.000 inwoners) (68%) en vaker bij de grote gemeenten (70.000-200.000 inwoners) (96%). Drie gemeenten uit de G4 maken melding van de term sportaccommodaties in het collegeprogramma.

Sportverenigingen worden in ruim de helft van de collegeprogramma's genoemd. Middelgrote tot grote gemeenten besteden vaker aandacht aan sportverenigingen in de collegeprogramma's dan kleine gemeenten. De kleine gemeenten maken alleen vaker melding van de Buurt, Onderwijs en School (BOS) impuls. Opvallend is wel dat de kleine gemeenten minder spreken over de combinatiefunctionaris (8%), waar de regeling combinatiefuncties zich in de aanstaande tranche wel vooral op de kleinere gemeenten richt. Momenteel benoemen de middelgrote gemeenten (20%) en de grote gemeenten (27%) de combinatiefuncties vaker in het collegeprogramma.

Bij de G4 is relatief veel aandacht voor topsport. Drie van de G4 gemeenten besteden aandacht aan topsport en refereren hierbij aan het Olympisch Plan. Bij de kleine en middelgrote gemeenten is de aandacht voor topsport afwezig of beperkt. De grote gemeenten met 70.000 tot 200.000 inwoners hebben daarentegen wel aandacht voor topsport (60%).

Aan de hand van de totale score (aantal genoemde sporttermen) is te zien dat bij de grote gemeenten veel aandacht is voor sport in de college programma's. Dit is deels te verklaren door de grotere omvang van de collegeprogramma's, waarin voor meer beleidsvelden uitgeschreven paragrafen bestaan.

Niet alleen de termen uit tabel 2.2 zijn gezocht binnen de collegeprogramma's, ook is aandacht geweest voor termen als gehandicaptensport, sportevenementen, sportstimulering, Olympisch Plan en Nationaal Actieplan Sport en Bewegen (NASB). Deze termen werden echter zelden genoemd. In het volgende hoofdstuk wordt ingezoomd op de inhoud die aan sportparagrafen gegeven is en de verwijzingen naar sport die in andere paragrafen van het collegeprogramma terug te vinden zijn. Mogelijk dat dit leidt tot andere inzichten.

3. Context van sport

In het vorige hoofdstuk is vastgesteld dat sport in veel collegeprogramma's is genoemd. Daarnaast zijn aparte sportparagrafen meer regel dan uitzondering. Toch zegt dit nog niet alles over de context waarin sport wordt geplaatst binnen de collegeprogramma's. In welke beleidsvelden is bijvoorbeeld aandacht voor sport? En gaat het binnen de sportparagrafen om bezuinigingen op sport, inzetten op sport op zich of juist op de instrumentele waarde van sport? In dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op de wijze waarop over sport wordt geschreven en het belang dat al dan niet aan sport wordt gehecht.

3.1 Verwevenheid andere sectoren

Binnen de sport wordt vaak geroepen dat sport een instrument is dat op diverse beleidsterreinen kan worden ingezet. Ook buiten de sport is nu te zien dat de instrumentele waarde van sport wordt onderkend en omarmd. Sport wordt veelvuldig genoemd in andere dan sportparagrafen in de collegeprogramma's. Bij 69 procent van de gemeenten is aandacht voor sport in andere paragrafen dan de sportparagraaf. Naast de maatschappelijke functie, waar sport in veel collegeprogramma's onder wordt geschaard, vallen vooral de combinaties met gezondheid/gezonde leefstijl, leefbaarheid, onderwijs en citymarketing op. Dit zijn de terreinen waarop sport duidelijk van meerwaarde kan zijn volgens de collegeprogramma's. Zo geeft een middelgrote gemeente aan dat *“sport en bewegen inwoners fit maakt en ervoor zorgt dat ze blijven meedoen in de samenleving”* en een andere middelgrote gemeente dat *“sport een belangrijke bijdrage levert aan de leefbaarheid binnen de gemeente”*. Een andere middelgrote gemeente verwijst naar welzijn en veiligheid: *“De gemeente maakt een koppeling tussen welzijn, sport en veiligheid door probleemgedrag van jongeren zo vroeg mogelijk te signaleren en hen individueel kansen te bieden om via school of werk terug te keren naar het rechte pad”*. Terwijl een kleine gemeente sport in relatie brengt met de volksgezondheid: *“Ten aanzien van de volksgezondheid zet de gemeente het huidige beleid voort, waarbij de nadruk ligt op alcoholmatiging en het bevorderen van beweging en sport”*.

Bij de citymarketing komt de regionale functie van de gemeente en de rol die sport daarin speelt nadrukkelijk naar voren. Hierbij wordt meer dan eens gerefereerd aan de uitstraling van (top)sportevenementen of sportaccommodaties met een regiofunctie. Een grote gemeente beschrijft het als volgt: *“Investeren in topsportevenementen en talenten is investeren in citymarketing”*.

3.2 Middelen voor sport

De middelen voor sport lijken in de komende collegeperiode af te nemen. Een aantal gemeenten mag dan in het collegeprogramma aangeven dat (onder andere) niet wordt bezuinigd op sport, het merendeel laat wel doorschemeren dat minder middelen beschikbaar zijn. Een middelgrote gemeente meldt hierover het volgende: *“Binnen de financiële mogelijkheden van de komende jaren zullen de verenigingen en instellingen op een zo goed mogelijke wijze op meerjarenbasis gesubsidieerd worden”*.

Bij de collegeprogramma's ontbreekt vaak nog een financiële uitwerking van de plannen. Daarnaast zijn de begrotingen van de vorige programma's niet meegenomen in de analyse,

waardoor een stijging of daling van de sportuitgaven niet vast is te stellen. Recent onderzoek naar de doorwerking van de economische recessie op het gemeentelijk sportbudget (Hoekman, 2010) laat echter zien dat tweederde van de gemeenten verwacht dat de sportuitgaven gaan dalen. Desalniettemin kan vooral door de verbondenheid van sport met andere sectoren, zoals is gebleken uit de collegeprogramma's, mogelijk wel het sportbudget of geld dat (ook) ten goede komt aan de sportsector op gelijk niveau worden gehouden. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan budgetten voor gezondheid, leefbaarheid, welzijn en citymarketing. Een grote gemeente geeft aan dat ze van plan zijn verenigingen te stimuleren om veel met jeugd en vrijwilligers te werken. Hierbij wordt volgens deze gemeente *“mogelijk ook kennis en geld ingezet vanuit welzijn”*.

3.3 Sportthema's

In een aantal collegeprogramma's wordt melding gemaakt van de noodzaak om de sportnota te actualiseren of een nieuwe sportnota op te stellen. In deze sportnota's gaat vermoedelijk een aantal thema's de boventoon voeren die ook in de collegeprogramma's nadrukkelijk aan de orde zijn gesteld. In de collegeprogramma's zijn namelijk op basis van de inhoudelijke invulling van sport een aantal kernthema's te benoemen van lokaal sportbeleid. Niet verwonderlijk is het meest centrale thema 'sportaccommodaties'. Daarnaast is aandacht voor het deels accommodatiegebonden thema 'subsidies en tarieven'. Andere thema's waar in de collegeprogramma's nadrukkelijk aandacht aan wordt besteed zijn 'samenwerking', 'sportstimulering' en 'breedtesport boven topsport'. Hieronder worden deze thema's beschreven.

3.3.1 Accommodaties

De collegeprogramma's overziend kan geconstateerd worden dat de meeste aandacht uitgaat naar de sportaccommodaties. Dit is niet verwonderlijk, aangezien tachtig tot negentig procent van het sportbudget ten goede komt aan de sportaccommodaties. Opvallend is wel dat naast de sportaccommodaties de aandacht meer dan in het verleden ook komt te liggen bij speelruimte in de wijken en beweegmogelijkheden voor jong en oud. Hierbij wordt de relatie gelegd met een actieve of gezonde leefstijl. De inrichting van de openbare ruimte ten behoeve van sporten en bewegen wordt door meerdere gemeenten als belangrijk aandachtspunt gezien.

Daarnaast zetten gemeenten stevig in op multifunctioneel gebruik van accommodaties, hogere bezettingsgraden en een bredere functie van sportaccommodaties. Een grote gemeente heeft dat als volgt geformuleerd: *“De gemeente streeft op het gebied van accommodaties naar een zo groot mogelijke Multi-inzetbaarheid en een hoge bezettingsgraag”*. Veelal is multifunctioneel gebruik en hogere bezettingsgraden vermoedelijk ingegeven om de budgetten in balans te houden in de economisch moeilijke tijden. Zo is ook af te leiden uit het volgende citaat uit een collegeprogramma van een kleine gemeente. *“Het beleid ten aanzien van sportaccommodaties binnen de gemeente zal worden getoetst op effectiviteit en doelmatigheid en waar nodig worden herzien. De komende jaren staan niet alleen in het teken van bezuinigingen, de gemeente wil veel bereiken op het gebied van sport en gezondheid”*. Verschillende collegeprogramma's maken melding van het beter benutten van de huidige accommodaties, terwijl het realiseren van nieuwe sportaccommodaties in een aantal gevallen op de lange baan wordt geschoven. Daarnaast hebben meerdere gemeenten zichzelf ten doel gesteld om sportaccommodaties zo veel mogelijk te privatiseren.

3.3.2 Subsidies en tarieven

Veel gemeenten stellen daarnaast in het collegeprogramma dat het subsidie- en tarievenstelsel wordt aangepast of dat onderzoek wordt gedaan naar een andere invulling van het systeem. Hierbij staat vooral het verhogen van de zelfwerkzaamheid bij beheer en onderhoud van accommodaties centraal en het 'voor wat hoort wat' principe. Ten aanzien van het laatste wordt van verenigingen verwacht dat zij een maatschappelijke functie vervullen en activiteiten ontplooiën voor wisselende doelgroepen wanneer zij in aanmerking willen komen voor subsidie. Hiermee worden subsidies sterk verbonden aan maatschappelijke bijdragen van verenigingen. Een kleine gemeente zegt hierover het volgende: *“Zelfwerkzaamheid is een voorwaarde voor eventuele aanvullende subsidiëring t.b.v. nieuwe investeringen in de accommodaties. Hiervoor stelt de gemeente in principe alleen incidenteel geld beschikbaar. De gemeente wil het verenigingsleven blijven subsidiëren, mogelijk wordt dit gekoppeld aan het leveren van prestaties”*. Een andere kleine gemeente meldt dat resultaatgerichte subsidieafspraken worden gemaakt, waarbij *“sportverenigingen worden verzocht om als tegenprestatie [voor de jeugdsubsidie] voor de basisschooljeugd clinics in de wijk, op school of op het sportpark te organiseren.”*

Daarnaast lijken gemeenten de historische gegroeide tariefsverschillen onder de loep te willen nemen om te bezien of aanpassingen aan het historische tariefstelsel gewenst zijn. Zo geeft een grote gemeente aan dat *“de gemeente de subsidiesystematiek zal onderzoeken om duidelijkheid te krijgen op welke wijze subsidies worden verstrekt en ook de wijze waarop sportaccommodaties beschikbaar worden gesteld aan gebruikers”*. Een middelgrote gemeente spreekt van het *“herijken van de criteria voor de sportsubsidie regeling”* en een kleine gemeente meldt: *“In 2010 moeten objectieve criteria voor het faciliteren van en subsidieverlening aan de sportverenigingen worden vastgesteld.”*

3.3.3 Samenwerking

Van verenigingen wordt, zoals in de vorige paragraaf aangegeven, meer en meer een maatschappelijke bijdrage verwacht. Om de rol van verenigingen te vergroten wordt door gemeenten in de collegeperiode ingezet op een betere afstemming tussen sport en onderwijs. Het gaat hier niet alleen om het gecombineerd gebruik van accommodaties en de brede school gedachte, maar ook om de naschoolse en buitenschoolse opvang. Een middelgrote gemeente geeft aan dat het *“een belangrijk doel is om het binnen- en buitenschoolse onderwijs-, sport- en cultuuraanbod beter op elkaar af te stemmen”*. Om de samenwerking tussen sportvereniging, cultuur en scholen te bevorderen lijkt een duidelijke rol weggelegd voor de combinatiefunctionaris. Al dient gezegd dat hier in de collegeprogramma's niet altijd expliciet melding van wordt gemaakt. Daarnaast lijkt de impulsregeling Buurt Onderwijs Sport haar vruchten af te werpen. Veel collegeplannen maken melding van meer activiteiten in de wijk en samenwerking tussen onderwijs en sport, waarmee het erop lijkt dat de lijn vanuit eerdere BOS-projecten wordt doorgetrokken. Een grote gemeente meldt: *“We blijven breedtesport en bewegen op wijk- en basisschoolniveau stimuleren. De gemeente zet in op een betere coördinatie en samenwerking om zo meer mensen te laten bewegen en meedoen”*. Een andere grote gemeente geeft aan dat *“sport wordt gezien als verbindend element in wijken en buurten”*.

In het algemeen kan gesteld worden dat in de collegeperiode gestuurd wordt op samenwerking. Een middelgrote gemeente verwoordt dit als volgt: *“De sport levert een belangrijke bijdrage*

aan de leefbaarheid binnen de gemeente. Een integrale aanpak en samenwerking tussen sportverenigingen, onderwijs en overige belanghebbenden is daarbij van belang.”.

Niet alleen tussen sportvereniging en onderwijs maar daarnaast zeker ook regionale samenwerking en publiek/private samenwerking. De algemeen heersende gedachte is dat men door samenwerking (of privatisering) meer kan bereiken en/of minder middelen nodig heeft.

3.3.4 Sportstimulering

In het kader van bevordering van een gezonde leefstijl wordt sporten en bewegen door veel gemeenten gestimuleerd. Gemeenten achten het van belang dat de inwoners fit en gezond zijn en blijven meedoen in de samenleving. Het toegankelijk maken en houden van sport voor iedereen en het aanbieden van laagdrempelige sportvormen voeren de boventoon bij het sportstimuleringsbeleid. *“De missie van ons sportbeleid is dat de deelname aan sport blijft stijgen en dat iedereen kan deelnemen aan sport”*, aldus een grote gemeente. Het woord ‘sportstimulering’ wordt echter zelden gebezigd, het gaat vaker om het bevorderen van sportdeelname of van een actieve/gezonde leefstijl. Bij gemeenten valt op dat langzaam de nadruk op alleen de jeugd verandert in jeugd en ouderen. De tussengroep, de 18- tot 50-jarigen, krijgt nog altijd weinig aandacht in het sportstimuleringsbeleid.

3.3.5 Breedtesport boven topsport

Gemeenten geven in de collegeprogramma’s duidelijk aan de prioriteit te geven aan breedtesport boven topsport. *“Iedere bewoner van de gemeente moet in de gelegenheid worden gesteld om sportief te bewegen. Breedtesport heeft daarom in deze gemeente prioriteit boven topsport.”*, aldus een grote gemeente.

Topsport wordt weliswaar redelijk vaak genoemd (18% van alle gemeenten en 61% van de grote gemeenten; zie tabel 2.2), maar slechts een enkele gemeente geeft daarbij aan in te zetten op topsport. Deze inzet is vaak ingegeven door de uitstraling van topsport voor de gemeenten. Het gaat hierbij vooral om de inzet van topsport als instrument voor de citymarketing. Hierbij spelen vaak sportevenementen een grote rol. Een grote gemeente geeft aan: *“Investeren in topsportevenementen en talenten is investeren in citymarketing”*. In een enkele gemeente wordt de inzet op topsport gerechtvaardigd door de invloed die topsporters als rolmodel hebben voor de breedtesporters in de gemeente. *“Topsport is niet alleen goed voor de uitstraling van de stad, maar geeft ook een positieve impuls aan de breedtesport”*, volgens een grote gemeente. Maar overwegend wordt aangegeven dat gemeenten iedereen willen laten meedoen aan sport en zich niet of zeer beperkt wil richten op de ‘happy few’ die topsport bedrijven. *“De gemeente heeft voornamelijk een taak bij de breedtesport”*.

4. Slotbeschouwing

In dit afsluitende hoofdstuk vatten we de onderzoeksresultaten samen en interpreteren deze in het licht van ander recent onderzoek naar (gemeentelijk) sportbeleid. Hierbij is onder andere aandacht voor de Olympische ambities en de actualiteit van de economische recessie en gemeentelijke bezuinigingsoperaties.

Sport mag dan slechts een bijzaak zijn in het totale spectrum van het gemeentelijk beleid, waar het vooral gaat om woon- en leefomgeving, economie, maatschappelijke participatie en zorg, maar het lijkt wel de belangrijkste bijzaak te zijn. De meeste gemeenten hebben in het collegeprogramma aandacht voor sport en slechts zelden blijft de aandacht voor sport enkel voorbehouden aan de sportparagraaf. De verwevenheid van sport met andere sectoren maakt duidelijk dat sport meer is dan een vrijetijdsactiviteit. De instrumentele waarde van sport klinkt in veel collegeprogramma's door. Hierbij wordt de inzet van sport voor het bevorderen van de gezondheid en leefbaarheid of sociale cohesie sterk doorgetrokken vanuit de afgelopen jaren. De verbinding tussen sport en onderwijs lijkt in de meeste gemeenten een vanzelfsprekendheid te worden. De combinatiefunctionaris is bij uitstek het middel om een sterke verbinding tussen sport en onderwijs te realiseren, maar wordt vaak niet expliciet genoemd in dit kader. Nieuwer, maar niet minder aantrekkelijk, is de inzet van sport als instrument voor citymarketing. Gemeenten willen zich steeds meer profileren om de interesse te wekken van (potentiële) inwoners, toeristen en bedrijven. Sport lijkt hier volgens de collegeprogramma's ook een rol bij te spelen.

Vanuit de sport is het Olympisch Plan met haar ambities op dit moment het belangrijkste gedachtegoed op nationaal niveau. Op landelijk en provinciaal niveau wordt dan ook veel opgehangen aan deze richtsnoer voor beleid. Op lokaal niveau, de G4 uitgezonderd, constateren we echter dat de Olympische ambities maar beperkt doorklinken in de collegeprogramma's. Weliswaar is aandacht voor het 'meedoen' van alle bevolkingsgroepen en krijgen accommodaties veel aandacht. Hierbij gaat het echter niet om het excelleren op alle niveaus, maar meer om het beter benutten van de accommodaties en het in stand houden van het voorzieningenniveau. Bij de kleine gemeenten wordt nog wel aangegeven welke accommodaties worden vernieuwd of waar nieuwbouw plaats gaat vinden om tekorten op te lossen, waar bij grote gemeenten vooral hoofdlijnen worden besproken. Daarnaast blijkt op lokaal niveau nog altijd maar beperkt draagvlak voor topsport te zijn. Breedtesport heeft duidelijk prioriteit. Weliswaar lijkt, mogelijk ingegeven door het Olympisch Plan, de aandacht voor sportevenementen toe te nemen. NOC*NSF (2010) constateerde al dat in ruim een kwart van de collegeprogramma's van de grote gemeenten waarde wordt gehecht aan de organisatie van topsportevenementen. Al dient gezegd dat in het huidige onderzoek (sport)evenementen vooral worden gerelateerd aan citymarketing en niet met zoveel woorden wordt gesproken over het Olympisch Plan.

Dat in de collegeprogramma's maar beperkt wordt aangesloten bij de Olympische ambities kan het gevolg zijn van de aanstaande bezuinigingen op lokaal niveau. Tweederde van de gemeenten gaf in een recessiepeiling medio 2010 (Hoekman, 2010) aan dat de sportuitgaven ten opzichte van de vorige collegeperiode dalen. Desalniettemin gaf in diezelfde meting ook 28 procent van de gemeenten aan dat sport wordt ontzien ten opzichte van andere sectoren bij de bezuinigingen. In de collegeprogramma's wordt door een enkele gemeente aangegeven dat de

sport wordt ontzien bij de komende bezuinigingsoperaties, maar de meeste gemeenten lijken te maken te gaan krijgen met slinkende sportbudgetten.

Mogelijk mede door de afnemende sportbudgetten is zichtbaar dat bij de meeste gemeenten wordt gezocht naar clustering en efficiënter ruimtegebruik om een uitbreiding van voorzieningen te voorkomen. De samenwerking van sport en school of onderwijs is hierbij een aandachtspunt bij veel gemeenten. Hierbij kan de combinatiefunctionaris, deels gefinancierd vanuit het rijk, de sleutel tot succes vormen. Al wordt deze niet vaak expliciet genoemd in de collegeplannen. De brede-schoolgedachte krijgt bij meer gemeenten een plek en de samenwerking van sportverenigingen en scholen moet niet alleen leiden tot een beter gebruik van de ruimte, maar ook tot een hogere sportdeelname. Opvallend is overigens dat ondanks de toegenomen aandacht voor de samenwerking tussen sport en onderwijs de aandacht voor bewegingsonderwijs en vakleerkrachten lichamelijke opvoeding beperkt is. De aandacht lijkt hiermee vooral extern gericht en niet intern op het bewegingsonderwijs op school.

Op gemeentelijk niveau lijkt er vooral voor verenigingen veel te veranderen in de komende beleidsperiode. De tarieven en subsidies worden vaak herzien ofwel onderzoek naar een ander tarief- en subsidie systeem staat in de planning. Ten aanzien van subsidies lijken steeds meer gemeenten af te stappen van de vaste subsidies en meer taakgebonden subsidies in te voeren. De subsidies worden vooral verbonden aan ontplooiende maatschappelijke activiteiten door sportverenigingen. Sportverenigingen zullen zich nadrukkelijker moeten gaan profileren en meer moeten doen dan enkel het verzorgen van trainingen en wedstrijden om aanspraak te blijven maken op subsidiegelden. Het lijkt erop dat hiermee in de toekomst vooral wordt geïnvesteerd in een selectie van sterke verenigingen die maatschappelijke betrokkenheid tonen. Bij de recessiepeiling onder gemeenten werd al duidelijk dat gemeenten vooral tariefsverhogingen en subsidieverlagingen aan gingen grijpen om de bezuinigingen op sport vorm te geven (Hoekman, 2010), waardoor de verenigingen het moeilijker gaan krijgen. Dit geluid klinkt ook in de collegeprogramma's door, al dient gezegd te worden dat de verenigingen als een belangrijke samenwerkingspartner en speler in het lokale sportveld worden neergezet.

De aandacht die bestaat voor sport in de collegeprogramma's is hoopgevend voor de sportsector. Gemeenten zien de waarde van sport en schromen niet om hier op in te zetten. De aandacht gaat daarbij vooral uit naar een beter accommodatiegebruik, samenwerking tussen sport en onderwijs, een rechtvaardig subsidie- en tarievenstelsel, investeringen in sterke en maatschappelijk betrokken sportverenigingen en het bevorderen van de sportdeelname. Sport moet het in de toekomst wellicht met minder middelen doen, dat wil nog niet zeggen dat er minder wordt bereikt in de sport. De collegeprogramma's doen de hoop leven dat gelden vanuit andere sectoren ten goede komen aan de sport. Daarnaast lijken gemeenten volop kansen te zien om door samenwerking meer te bereiken en de bestaande accommodaties beter te benutten. Meer bereiken met minder middelen lijkt het credo voor de aankomende jaren.

Referenties

- Beckers, T. & Serail, S. (1991). *Nieuwe verhoudingen in de sport. De toekomst van het nationaal sportbeleid in het licht van maatschappelijke ontwikkelingen*. Tilburg: Katholieke Universiteit Brabant/Faculteit Vrijtijds wetenschappen/Instituut voor arbeidsvraagstukken.
- Hoekman, R. (2010). *Recessiepeiling gemeenten 2010: doorwerking economische recessie op gemeentelijk sportbudget*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- Hoekman, R. & Breedveld, K. (2010). Bezuinigingen bij gemeenten raken ook de sport. In: *SportLokaal* 5/1: 12-13.
- Kalmthout, J., Hoekman, R., Hover, P. & Breedveld, K. (2009). *Tussen veerkracht en vrees: de impact van de recessie op de georganiseerde sport*. 's-Hertogenbosch: W.J.H. Mulier Instituut.
- NOC*NSF (2010). *Meer voor minder? Sport in de collegeakkoorden 2010-2014*. Arnhem: NOC*NSF.

Internetbron

<http://statline.cbs.nl/statweb>

Bijlage 1: Inwoneraantallen per gemeente

Gemeenten	Inwoners aantallen
Categorie 1	
1 Rozendaal	1 515
2 Ten Boer	7 447
3 Bergambacht	9 649
4 De Marne	10 587
5 Doesburg	11 503
6 Laren	11 585
7 Menterwolde	12 514
8 Anna Paulowna	14 155
9 Lopik	14 156
10 Landerd	14 805
11 Hilvarenbeek	15 041
12 Westervoort	15 277
13 Asten	16 363
14 Eemsmond	16 487
15 Zandvoort	16 607
16 Heumen	16 623
17 Nederweert	16 695
18 Bergeijk	18 087
19 Druten	18 102
20 Heerde	18 313
21 Rhenen	18 833
22 Boarnsterhim	19 306
23 Meerssen	19 695
24 Bunschoten	19 753
25 Cranendonck	20 272
26 Geertuidenberg	20 794
27 Stede Broec	21 289
28 Woensdrecht	21 700
29 Laarbeek	21 717
30 Bloemendaal	22 069
31 Lisse	22 301
32 Nuenen, Gerwen en Nederwetten	22 437
33 Losser	22 589
34 Schijndel	22 889
35 Voorst	23 706
36 Cuijk	24 309
37 Baarn	24 335

Categorie 2

38	Duiven	25 510
39	Dinkelland	26 066
40	Borger – Odoorn	26 151
41	Geldermalsen	26 289
42	Ermelo	26 306
43	Delfzijl	26 744
44	Hulst	27 886
45	Achtkarspelen	28 139
46	Binnenmaas	28 862
47	Best	29 017
48	Winterswijk	29 028
49	Horst aan de Maas	29 286
50	Bernheze	29 615
51	Opsterland	29 777
52	Boxtel	30 281
53	Valkenswaard	30 871
54	Noordenveld	31 075
55	Maassluis	31 389
56	Deurne	31 466
57	Oldenzaal	31 764
58	Stadskanaal	33 430
59	Schouwen-Duiveland	33 929
60	Montferland	35 103
61	Goes	36 754
62	Raalte	36 891
63	Veghel	37 125
64	Geldrop – Mierlo	37 996
65	Oldambt	39 565
66	Wijchen	39 948
67	Tiel	41 070
68	Huizen	42 040
69	Heerenveen	43 334
70	Lingewaard	45 084
71	Noordoostpolder	45 814
72	Houten	47 243
73	Weert	48 332
74	Kampen	49 860
75	Barneveld	52 066
76	Oosterhout	54 198
77	Smallingerland	55 201
78	Den Helder	57 526
79	Nieuwegein	61 007
80	Assen	66 369
81	Hoorn	69 358

Categorie 3

82	Alphen aan den Rijn	72 178
83	Spijkenisse	72 521
84	Lelystad	73 848
85	Amstelveen	79 768
86	Hengelo	80 925
87	Hilversum	84 422
88	Helmond	87 757
89	Alkmaar	93 416
90	Leeuwarden	93 498
91	Deventer	97 892
92	Ede	107 623
93	Zwolle	117 703
94	Maastricht	118 286
95	Zoetermeer	120 881
96	's-Hertogenbosch	137 775
97	Amersfoort	143 212
98	Arnhem	145 574
99	Haarlem	148 191
100	Enschede	156 071
101	Breda	171 916
102	Groningen	184 227
103	Eindhoven	212 269

Categorie 4

104	Utrecht	299 891
105	Den Haag	481 864
106	Rotterdam	599 609
107	Amsterdam	755 605

Gegevens gebaseerd op cijfers CBS (01-01-2009)

Bijlage 2: Zoektermen

Zoektermen: vaker genoemd (gepresenteerd in tabel 2.2)

- Sportdeelname
- Bewegen
- Sportbeleid
- Sportaccommodaties (sportaccommodatie, sportvoorzieningen, sportinfrastructuur)
- Speelvoorziening
- Sportvereniging (sportvereniging, sportclub)
- Sportactiviteiten
- Breedtesport
- Topsport
- BOS
- Combinatiefuncties (combinatiefuncties, combinatiefunctionaris)
- Zwembad
- Voetbal
- Tennis
- Hockey
- Golf

Zoektermen: niet of enkele keer genoemd (niet in tabel)

- NASB / BSI
- Schoolzwemmen / zwemsport / zwemmen
- Schoolsport / vakleerkracht / bewegingsonderwijs / sportactieve school
- Gehandicaptensport
- Olympisch Plan / OP2028 / Olympische ambitie
- Stadion / BVO / betaald voetbal
- Speelpleinen / playgrounds
- Wielrennen / fietsen / hardlopen / wandelen / fitness / paardensport / schaatsen / korfbal

